

נר אהבה

חלק ראשון: פרידות כהקדמה.

נבקש מהתלמידים להיזכר מתי נפרדו מאדם אהוב?
ונאפשר על כך שיחה בכיתה:
ממי נפרדת? (שוחחו גם על פרידות קשות וגם על פרידה מהורה בבוקר או פרידה
מסבא וסבתא אחרי ביקור – לא חייבים להתמקד באירועים דרמטיים)
לכמה זמן?

שימו דעת על השיח הראשי
בחלק הזה.

כיצד מרגישים כשנפרדים?
מה עושים כשנפרדים?

הצצה לרגע ארוכה או שיח בכיתה תוך הקרנת התמונות:

דברים שעושים כשנפרדים – תארו במילים את התמונות שלפניכם, נסו לשחזר את
הצלילים שניתן היה לשמוע לו התמונה הייתה מתרחשת בכיתה.

פירוט הנראה בתמונות לפי הסדר:

חיבוק

מילות פרידה

הצמדות לאדם ממנו נפרדים כדי למנוע פרידה

לקיחת חפץ מעבר שיזכיר לנו את הבית

קיום מסיבת פרידה כדי להקל על הקושי

הסתכלות מהחלון אחרי האדם ממנו נפרדים כדי לראות אותו כמה שיותר

דמעות וצער פרידה.

דיון אסיכוט

☛ האם נפרדים רק מבני אדם? ממי או ממה עוד אפשר להיפרד?

☛ האם גם פרידה מבע"ח או מחפץ יכולה להיות קשה ועצובה?

חלק 1: ההבדלה כטקס פרידה

בשיעור זה נעסוק בשבת כיום נעים ובמה שהופך אותנו לכזה. האם גם מיום נעים ושונה

אנחנו צריכים להיפרד? ואם כן, כיצד ניפרד מהשבת, כיצד נביע את הצער על סיומו של

היום הזה? האם גם כאן נוכל למצוא סממנים של פרידות?

חשוב להדגיש כאן: טקס הבדלה כטקס פרידה מהשבת הוא פרשנות אחת בלבד וישנן

דרכים שונות להבין את הטקס.

כדאי לשאול את התלמידים אם בביתם מתקיים הטקס (ולקחת בחשבון שברוב הבתים,

כנראה שלא) ומדוע לדעתם הוא מתקיים.

בסוף המערך ישנה אפשרות לחשוב על הטקס שוב עם פרשנויות אחרות.

היום נדבר על האפשרות שטקס ההבדלה הוא טקס פרידה מן השבת שהייתה.

הצעה לדף עבודה: שיר עם אלות לתלמידים.

מי אוהב את השבת / מילים: אהוד מנור / לחן: רפי בן משה

מי אוהב את השבת?

אמא ואבא!

מי אוהב את השבת?

סבתא וסבא!

מי אוהב את השבת?

אני, אתה ואת.

כל העולם כמעט!

אז למה לא כל יום שבת?

...

בשבת הציפורים שרות מרוב שמחה

בשבת אין שיעורים

זה יום של מנוחה.

בשבת כל עץ מודה

לשמש על אורה

ורוקדת בשדה

גם עדנה הפרה.

בשבת אבי ישן עם העיתון שלו

ואמי אומרת כן הרבה יותר מלא,

יום שבת הוא יום נחמד

יותר מכל אחר -

אז למה דווקא יום שבת

עובר כל כך מהר

שוחחו בכיתה על השאלות שעלו כאן :

מה אנחנו אוהבים בשבת?

כמה קשה לנו כשהיא נגמרת?

האם חשבנו פעם להיפרד ממנה באיזושהי צורה?

הצעה לפעילות:

1. גם חז"ל חשבו על השאלה הזאת, היכנסו בחזרה לבית המדרש של חז"ל ונסו

לחשוב יחד על דרכים להיפרד מן השבת... (המחזו את הדיון)

2. ערכו לשבת מסיבת פרידה, מה תכלול המסיבה? (אם ניתן כדאי לקיים את

המסיבה באמת ביום א בבוקר בכיתה)

3. כתבו לשבת שלכם מכתב פרידה מרגש...

אתם אוהבים את השבת?
מחכים לה? מתכננים אליה?
מתכננים תוכניות, ספרו כיצד?

כתבו מה אתם אוהבים בשבת שלכם?
מה קורה בביתכם בשבת?

מתי מסתיימת השבת עבורכם? האם
במוצאי שבת? אולי ביום ראשון בבוקר?
כיצד מרגישים כשנגמרת שבת?
האם קשה לכם להיפרד מהשבת?

חלק ישי: מרכיבי ההבדלה – חפצים

הפרשנות במקור: "מה טעם מברכים על בשמים בברכת הבדלה? מפני שהשבת נותנת נשמה יתרה באדם, וכשהוא מבדיל נטלה ממנו, והנה הוא במחשבה יתרה מעתה ובטורח ובעסק, ונפשו אינו שמחה כאשר בתחילה. ועל כן תיקנו בשעת הבדלה להריח בבשמים והיה הנשמה הנותרת בריח טוב, ובכך הוא מפיג צערו ולא יתעצב אל לבו בזכרו ששת ימי המעשה. וכל זה תיקנו כדי שיהיה זיכרון שבת בלבו ויהי שמח אף ביציאתו". (רש"י, ליקוטי הפרדס)

האדנה מספרת שבכל ערב שישי, עם כניסת השבת נכנסת לגופו של אדם עוד נשמה אחת בנוסף לזו שיש לו כבר. נשמה שגורמת לו להינות יותר, להיות רעב יותר למטעמים, לשמוח יותר, לנוח יותר ובכלל להרגיש את היום הזה פי שתיים, ובמוצאי שבת הנשמה הזאת עוזבת אותו ובבת אחת הוא נעצב אל ליבו, איך אפשר להקל על הפרידה מהשבת הנפלאה? מהנשמה היתירה שבילתה בגוף כל השבת? חז"ל חשבו איך לקיים מעין "מסיבת פרידה" אירוע משמח שבמהלכו יקרו דברים נעימים לגוף שנפרד והוא יצטער פחות על השבת שהסתיימה ועל הנשמה הנוספת שעוזבת אותו.

בשמים: על מנת שהנשמה האחת שנותרה בגוף לא תהיה עצובה מדי אנו מנסים לשמח אותה בכל מיני דרכים ובכל החושים. הפעם אנחנו פונים אל חוש הריח ומקרבים אל האף עשבים ותבלינים ריחניים שונים. חשבו - איזה ריח נעים לכם? איזה ריח ינחם אתכם על צאתה של השבת?

איך מביאים ריח לטקס? חשבו (עצבו?) כלים שונים שבהם תניחו ריחות הנעימים לכם במיוחד.

במשך השנים התפתחו כלים שונים "להרחת הבשמים" וחלקם מיוחדים ויקרים מאד. התבוננו בהם ונסו לחשוב: איזה ריח הייתם אתם מביאים לטקס ההבדלה? מה היה "מנחם" אתכם על סיום השבת?

הצעה לפעילות:

נבקש מהתלמידים להביא לכיתה סבון מוצק, פומפייה ופיסת בד (רצוי יפה). את הסבון נוכל להחליף בכל ריח האהוב על התלמידים (ונגיש בבית): מקלות קינמון, ענפי רוזמרין, ציפורן וכו') בכיתה נכניס את מרכיבי הריח לתוך הבד (את הסבון נגרד בפומפייה) ונקשור בסרט.

מאורי האש - האצדה צ'יזור האש

כיון ששקעה החמה במוצאי שבת התחיל החושך ממשמש ובא ונתיירא אדם הראשון ... מה עשה הקב"ה? זימן לו שני רעפים, והקישן זה לזה ויצא מהן אור ובירך עליה ... מה בירך עליה? בורא מאורי האש (בראשית רבה, פרשה יא, ד"ה)

עיבוד לילדים:

אדם הראשון והאישה הראשונה שנבראו ביום שישי בצהריים העבירו את השבת בגן העדן באור גדול ובשמחה גדולה. אולם כשהחלה השבת לצאת קרה משהו ששניהם לא ראו עד כה, השמיים נעשו כהים, השמש שזה עתה נבראה הלכה ונעלמה וחושך החל להשתלט על העולם. אדם ואשתו היו עצובים ומפוחדים. הכל היה כ"כ נפלא וכעת הסתיים כל היופי שהיה. מה יקרה כעת? האם זהו סופו של העולם? כיצד יתמודדו עם החושך בכל מקום? עם הקור שליווה את החושך?

לפתע הבחינו השניים בזוג אבנים שהופיעו לידם, הן לא היו שם קודם ולכן משכו את תשומת ליבם. (היה זה אלוהים שראה את מצוקתם של השניים וביקש לסייע להם). הם מיששו את האבנים, נגעו בהן, זרקו אותם למרחקים ולבסוף הקישו אותן זו בזו. זיק של אש יצא מהאבנים. השניים נרתעו לאחור. הם מעולם לא ראו אש, מה זה? הם ניסו שוב והפעם פגע זיק האש שיצא מהאבנים בענף יבש שהיה לידם והענף נדלק.

"תרגיש, תרגיש כמה זה חם" אמרה האישה הראשונה בעולם לאדם.

"תראי איזה אור נפלא, נוכל להכין לנו מקום שינה ללילה" שמח אדם.

כך למדו אדם והאישה שגם בסוף יום נפלא קורים דברים חדשים ומרגשים, ושסוף הוא תמיד התחלה של משהו אחר, ושגם כשמתחיל להחשיך, ונהיה קר וקצת עצוב תמיד יש דרך להגדיל את האור ולשמוח מחדש, עד לשבת הבאה..... לזכר סיפור האש הראשונה של אדם הראשון והאישה הראשונה קבעו חז"ל את המנהג להדליק במושאי שבת נר, לא סתם נר, הם המליצו על הדלקת נר שיש לו שתי פתילות לפחות, נר שייראה כמו אבוקה גדולה (כמו לפיד), כדי להרבות את האור ולהיפרד מהשבת בשמחה.

האם ראיתם פעם נר של הבדלה?

כיצד הוא עשוי?

בעת הדלקת הנר מברכם כך (ויש המאמינים שכבר אדם הראשון ואשתו בירכו את הברכה הזאת...):

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
בוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ

* שימו לב שנוסח הברכה הוא "מאורי האש" בלשון רבים, בין היתר, על שום הפתילות המרובות בנר ההבדלה.

ולסיום: פרשנות נוספת לטקס

מדוע נקראת ההבדלה כך?

מה פירוש המילה להבדיל?

השלימו את המשפט הבא: בשעת ההבדלה מבדילים בין... לבין.....

כעת קראו את נוסח הברכה בטקס ההבדלה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,

"הַמְבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל

וּבֵין אֹר לְחֹשֶׁךְ

וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים

וּבֵין יוֹם הַשְּׂבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה.

בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמְבַדֵּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחוֹל"

חשבון יחד על ציצית טקס ההדלה שתקיימו בכיתתכם בימי א בבוקר.

הטקס צריך לכלול: פרידה נעימה מן השבת שהייתה, הגדלת האור והשמחה לקראת השבוע החדש והבדלה בין מה שהיה למה שיהיה – מה צריך הטקס הזה לכלול לדעתכם?

חידה:

במהלך השיעור פגשנו שני "חפצים" המשמשים אותנו במהלך טקס ההבדלה. אלה הם שני "חפצים" מתוך שלושה, מהו השלישי? מה מברכים עליו? מדוע, לדעתכם, הוא מופיע בטקס זה?

למורה: כוס יין לקידוש הוא מרכיב מרכזי כמעט בכל טקס יהודי, נסו לחשוב עם התלמידים מדוע הוא מופיע גם בטקס הזה: אולי כסוג של "חפץ מעברר"? תזכורת מהשבת שחלפה? סגירת מעגל? הענקת חגיגות גם לחזרה אל החול?